

ota

šilip

veoa

adělo

Ota Filip
Děda a dělo

Ota

filip

Děda a dělo

HOST

Brno 2011

Prolog

© Ota Filip, 2009

© Host – vydavatelství, s. r. o., 2009, 2011 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7294-524-5 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7294-525-2 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7294-526-9 (Formát PDF pro čtečky)

ISBN 978-80-7294-527-6 (Formát MobiPocket)

Když mi někdy koncem druhé světové války, to mi bylo čtrnáct let, můj děda Antonín, stolař a řezbář v Hošťálkové u Vsetína, za Rakouska-Uherska obecní radní a až do své smrti vedlejším povoláním úřední zeměměřič, často vyprávěl o té velké a krvavé vojně v letech 1915 až 1918 v Alpách a o ohromném dělu ráže osmačtyřicet centimetrů, tehdy zázraku dělostřelecké techniky, výrobku zbrojního oddělení plzeňské Škodovky, tak jsem dědovi, kaprálovi rakousko-uherské armády na italské frontě, od počátku až do konce vojny ve funkci zaměřovače, na jehož výpočtech závisela přesná střelba, nevěřil, tvářil jsem se však, že mu věřím, ale v duchu jsem se dědovi, veteránovi prohrané války, vyškleboval.

O pravdivosti dědových válečných příběhů s ohromným dělem ráže čtyřicet osm centimetrů mě nepřesvědčily ani jeho medaile, ani kříž Marie Terezie za statečnost. „Metály“ visely v rohu dědova parádního pokoje, hned vedle babiččina oltářičku s Pannou Marií Svatohostýnskou. Obě významování udělil dědovi Antonínovi v letech 1916 a 1917 ve štábu rakousko-uherské armády v Bolzanu osobně císařsko-královský polní maršálek srbského původu Svetozar von Borojević, pro dědu vždy jen „velká sviňa“.

Ironie osudu: za kříž Marie Terezie by děda Antonín, kdyby Rakousko-Uhersko přežilo rok 1918, pobíral měsíční rentu ve výši dvě stě rakouských korun. Od československého státu nedostal však z pochopitelných důvodů za svou statečnost coby kaprál rakousko-uherské armády na italské frontě ani halíř. Medaili za statečnost dostal děda Antonín za to, že se v lednu 1916 za sněhové bouře s důležitým hlášením vyšplhal v noci z chaty Tre Scarperi, kde sídlil štáb III. dělostřelecké divize, do rakouského „štelunku“ pod vrchol hory San Candido. Děda se mi přiznal, že se na tu nebezpečnou horskou túru nepřihlásil dobrovolně proto, aby se hrdinně vyznamenal, ale proto, že na hoře San Candido sloužil kulo-
metčík Jožka Nevola, kovář a karbaník z Valašského Meziříčí.

„Jožka mi dlužil šedesát korun,“ svěřil se mi děda Antonín. „Prohrál je v mariáši, a protože jsem věděl, že se Taliáni chystají z Valle di Rinbon zaútočit a dobýt strategicky důležitý vrchol San Candida, měl jsem strach, že Jožka udělá hops — děda řekl rakouskou vojenskou němčinou ‚dass er hops macht‘, což česky znamená, že padne, vulgárně řečeno, že ‚zařve‘ —, a že tím pádem mi navěky zůstane těch šedesát korun viset.“

Kříž Marie Terezie si děda Antonín, mám-li mu věřit, vysloužil o rok později, v březnu roku 1917, na Pian Gisca, jednom z jižních vrcholů naproti hory Col di Lana, jejíž vrchol Taliáni podkopali a v dubnu roku 1916 vyhodili i se dvěma sty deseti rakouskými obránci do povětří.

V březnu 1917 padaly z Pian Gisca laviny a jedna z nich zasypala v noci na severním svahu čtrnáct mužů a deset mezků, z nichž pět neslo do palebného postavení již několikrát zmíněného děla pět granátů ráže čtyřicet osm centimetrů, a zbytek proviant a bečku rumu.

„Při výstupu lavinovým svahem nahoru na Pian Gisca jsem se držel poslední v řadě a dával hlavně pozor, aby mezek, který nesl na hřbetě sto litrů rumu, neuklouzl a nezřítel se do hluboké strže,“ tvrdil o třicet let později děda, nacpal si fajku svým za včelínem vypěstovaným tabákem, zabafal a pokračoval: „Před půlnocí se nahoře pod vrcholem Pian Gisca urvala lavina, zasypala nebo z velké části servalo dolů do hlubin — jak se později ukázalo — deset mužů a devět mezků. Já jsem jako poslední v řadě vyvázl schoulen za skalním výběžkem z té bílé, temně hučící hrůzy bez úhony.“

A když se ta bílá smršť převalila, odvážil se děda Antonín zapálit karbidovou lampu a zjistil, že o pět kroků vlevo trčí ze sněhu hlava mezka a jeho hřbet se soudkem erárního rumu. Holýma rukama osvobodil děda mezka i soudek rumu z té sněhové pasti a přitom narazil na čtyři zasypané vojáky, vyhrabal je, a tím pádem jim — dva měli polámané kosti,

zbývající dva přežili tu sněhovou smršť bez úhony — zachránili životy.

Těch deset zbývajících dělostřelců a devět mezků zasykala lavina a pohřbila je.

V červnu 1917 ozdobil polní maršálek Svetozar von Borojević hrud' kaprála Antonína křížem Marie Terezie, což mělo za následek, že od prvního června 1939, tedy už v takzvaném Protektorátu Čechy a Morava, pro dědu vždy jen Protentokrát, posílal německý vojenský úřad, takzvané Wehrkommando Wien, Stelle für ehemalige Angehörige der Österreichisch-Ungarischen Armee — česky Velitelství branných sil ve Vídni, úřad pro záležitosti bývalých příslušníků rakousko-uherské armády —, dědovi za kříž Marie Terezie měsíčně jako přilepšení k rentě sto padesát říšských marek. Děda Antonín těch sto padesát říšských marek odmítl rozhořčeným, rukou psaným dopisem — ještě ho mám schovaný —, v němž uvedl, že si kříž zasloužil v boji za císaře pána a že od jakéhosi „gefreittra“ — čímž myslel desátníka Adolfa Hitlera, výše to Adolf na francouzské frontě v letech 1914 až 1918 nedotáhl — žádnou rentu nepřijme. Můj otec Bohumil dědův dopis na psacím stroji přepsal; zmínku o „gefreitrovi“ z pochopitelných důvodů vynechal. Dědův protest nevzal vojenský úřad ve Vídni na vědomí. Až do března 1945 přinášel pošták dědovi každý měsíc sto padesát říšských marek. Děda ukládal peníze na vkladní knížku, kterou na mé jméno otevřel ve vsetínské spořitelně.

„Ty peníze za prohranou válku a za to, že jsem zachránil život čtyřem kamarádům,“ řekl mi děda Antonín, „ukládám pro tebe na přilepšenou, až po válce budeš třeba studovat.“

Na vkladní knížku mi děda do března 1945 uložil 115 000 protektorátních korun. Z té spořitelní knížky — měl jsem ji dlouho schovanou — jsem si po květnu 1945 z takzvaného vázaného vkladu nemohl vybrat ani korunu a po podzimní měnové reformě téhož roku ani halíř...

Třicet let po druhé světové válce, v pátek dne čtvrtého dubna 1975, jsem od bavorské hraniční závory v Bayerisch Eisensteinu, v dohledu české Železné Rudy, s požehnáním opata otce Opaska vyrazil na pěší pouť do Říma v naději, že mi ve Svatém roce 1975 Pán Bůh odpustí mé četné hříchy, když ne všechny, tak aspoň část.

Benediktin, otec dr. Anastáz Opasek, opat břevnovský v exilu, nám v témže roce v benediktinském klášteře v bavorském Rohru pokřtil dceru Hanku. Karel Kryl, bohužel už mezi námi není, byl Hančiným kmotrem, ale to je jiný příběh... Po křtu jsem v klášterní hospodě po slavnostním obědě prohlásil, že na počest vstupu naší Hanky do církve podniknu pouť do Říma. Za několik dní jsem na slib zapomněl, ale otec Opasek mi ho připomenul, tak jsem se na pouť vybavil a otec Opasek mi, jak jsem už řekl, dne čtvrtého dubna 1975 na pouť do Říma u hraniční závory na bavorské straně Železné Rudy požehnal. Předtím mi opatřil středověké mapy se zakreslenou cestou, po níž se už od raného středověku ubírali čeští poutníci do Věčného města. Zakreslil jsem si tu cestu do současných turistických map. Do Říma jsem po středověké poutnické cestě ostrými pochody putoval dvacet devět dnů; kdybych na pouť do Říma mohl tehdy vyrazit z Prahy nebo z Moravy, prodloužila by se mi pouť o sto dvacet kilometrů, tedy o dva dny.

Moje poutnická cesta vedla také údolím Pustertalu v dnešním italském Tyrolsku, kde jsem narazil na jména vesnic a městeček, jako třeba Sillian, Sexten, Innichen, Toblach, a kde v roce 1915 začaly válečné příhody dědy Antonína, kaprála odpovědného za zaměřování a výpočty drah čtyřicetiosmicentimetrových granátů, munice pro ohromné dělo, výrobek plzeňské Škodovky.

Má poutnická cesta mě vedla místy, která jsem znal z dědova vyprávění o té velké a krvavé vojně v italských Alpách.

Z tajemných zákoutí mé paměti, která mě nenechala ve „štychu“, se podél cesty, jimiž se po staletí z Čech do Říma nebo z Říma do Čech ubírali nejen zbožní poutníci, ale i loupeživí rytíři, obchodníci, lotři i mniši, komedianti i králové, vynořovala jména míst, která jsem coby chlapec z úst dědy Antonína vnímal — děda mi odpustí — jako chvástání veterána prohrané války: Cima Tre Scarperi, Monte Specie, jméno horského masivu nad „krvavým“ údolím Valle di Landro, kde jsem vpravo u silnice do Cortiny d’Ampezzo objevil v lese rakouský vojenský hřbitov. Napočítal jsem tam ve vyrovnaných řadách přes tisíc křížů s nesčetnými českými jmény.

Na pouti do Říma jsem dorazil i do Rovereta a v hotelu Tre amici jsem si v průvodci tohoto méně významného města v údolí řeky Adige přečetl, že se tam od roku 1926 nachází na kopci nad městem vojenské muzeum, v němž jsou soustředěny významné památky a dokumenty z té krvavé vojny v letech 1915 až 1918. Fakt, že v roveretském muzeu, v takzvaném Dantově hradě z dvanáctého století, otevřel v roce 1926 velkou řečí choleric a žvanil Benito Mussolini, italský fašista, zvaný Duce čili vůdce, vojenské muzeum první světové války, prospekt nevedl.

Příští den jsem se do muzea vypravil.

A zažil jsem tam šok: v sále, v němž Italové shromáždili zbraně, mapy a jiné předměty v roce 1918 v Alpách poražené rakousko-uherské armády, jsem našel velkou fotografii mladého dědy, kaprála Antonína, před ohromným dělem a pod fotkou technické údaje o dělu, ocelovém obru, vyrobeném vysoce kvalifikovanými českými zbrojaři v plzeňské Škodovce.

A hned vedle děla visela fotka konstruktéra a velitele děla, šviháka plukovníka, inženýra dělostřelectva Antonína Petáka, absolventa Vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě, před první světovou válkou elitní školy, vzdělávající

důstojníky v rakousko-uherské monarchii předurčené k vysokým vojenským funkcím.

Dělo, o němž mi, chlapci čtrnáctiletému, děda Antonín vyprávěl — jak jsem si tehdy myslel — pohádky nebo zatrpklé vzpomínky veterána prohrané války, existovalo!

Děda nelhal. Dělo, o němž mi tak často a rád vyprávěl, si nevymyslel.

Tento fakt mi ve vojenském muzeu v Roveretu, skoro dvacet let po smrti dědy Antonína, vyrazil dech a uvrhl mé vzpomínky na dědovo vyprávění o jeho válčení v Alpách do totálního zmatku.

Stál jsem snad hodinu před tou fotografií. Styděl jsem se za to, že jsem dědovi jeho válečné příběhy z italské fronty nevěřil, a odprošoval jsem ho za skryté škleby a za jeho zády vyplazený jazyk, jimiž jsem kvitoval jeho snahu vypořádat se se čtyřmi v Dolomitech ve službě císaře pána promarněnými válečnými roky.

Cestou z Rovereta do Verony jsem se zastavoval v každé tratorii u cesty a dal jsem si, abych spláchl šok z muzea v Roveretu, častěji než bylo v dubnovém sluníčku nutné, všude nejméně mezzo litro — půllitřík — vino rosso.

V tratoriích před branami města Verony, v níž se podle Shakespeara odehrála tragická láska mezi Romeem a Julií, o čemž současní literární historikové pochybují, jsem z vína přešel na grappu — a to byla moje zkáza — a v hrubých rysech jsem si načrtl počátek románu *Der Großvater und die Kanone* čili česky *Děda a dělo*.

Už ani nevím, jak jsem se až po půlnoci dopotácel k branám Verony.

V hotelu na náměstí Porta San Giorgio, hned za hradbami města, mě noční vrátný nepustil ani do recepce. V hotelu Adige na Via Sant'Alessio jsem sice do recepce pronikl, ale svalnatý recepční mě drsným způsobem vyvedl na ulici a prohlásil, že jsou slušný hotel a že zalkoholizované vand-

ráky, z nichž táhne grappa, navíc podezřelé elementy bez zavazadel, jen s ruksakem, neberou.

Dubnová noc byla vlháká, tak jsem ulehl do křoví před městskými hradbami Verony k spánku. A tam jsem po otčenáši se slzami v očích odprosil dědu Antonína ještě jednou za to, že jsem nevěřil jeho pro mě fantasmagorickým historikám o ohromném dělu, které od počátku léta roku 1915 až do zhroucení alpské fronty v listopadu 1918 spolu se sedmdesáti dělostřelci pod komandem majora, později plukovníka Petáka, tahal v Alpách z jednoho kopce na druhý — a nikdy si z děla nevystřelil...

A pod hradbami Verony jsem si román Děda a dělo vysnil.

Tři carabinieri, kteří mě krátce po východu slunce u severní hradby města Verony vzbudili a sebrali, mě na policejní stanici pořádně prošacovali. Když však zjistili, že mám platný, bezesporu nefalšovaný západoněmecký cestovní pas, že mám u sebe šedesát tisíc lir, navíc krytou kreditní kartu „American express“, vystavenou na své jméno, carabinieri poněkud znejistěli, půl hodiny kamsi volali a na cosi se vyptávali.

A potom, jako když utne, se mě carabinieri už na nic neptali, už jsem pro nebyl vandrák, ale „molto importante scrittore“ — česky „velmi významný spisovatel“.

Velitel poslal nejmladšího carabinieri vedle do baru pro tuplované espresso, teplý mandlový rohlíček a pro štamprle amaretta, což mě postavilo na nohy, a přátelsky, leč důrazně mi poradil, abych tu dojemně vylhanou historku, že jsem na pěší pouti do Říma, už raději v Itálii nikde neopakoval.

„Jste přece spisovatel, tak si vymyslete cosi věrohodnějšího než pouť do Říma,“ řekl mi.

Na policejní strážnici jsem se mohl vysprchovat a oholit a velitel mě pak osobně zavezl na motocyklu až k Porta Nuova, kde od římských dob začíná výpadovka směrem na Mantovu a dále až do Říma.

Na pochodu překrásnou alejí ve stínu staletých pinií podél prastaré římské cesty, po níž prý Romeo prchal z Verony do Mantovy, jsem si román o dědovi a dělu domyslel, vlastně vyfabuloval od začátku do konce.

Kaprála-zaměřovače, svého dědu Antonína, stolaře a řezbáře z Hošťálkové u Vsetína, jsem na pouti do Říma ve svém příštím románu povýšil na obrsta, tedy na plukovníka Petáka, konstruktéra ohromného děla, zázraku tehdejší zbrojní techniky, a na jeho velitele, vybavil jsem jej jako románovou postavu všemi kladnými i zápornými vlastnostmi, které děda Antonín neměl, a dokreslil příběhy, které by se dědovi, kdyby se vydání mé knihy dožil, jistě zalíbily.

Navíc jsem dědu Antonína, alias plukovníka Petáka, v románu obdařil manželkou, slavnou zpěvačkou v pražském Národním divadle, Marií-Annou Petákovou, rozenou Finkelsteinovou, obdivovanou krátce před první světovou válkou italským impresáři Caetanim de Sermonete, původním povoláním italským špiónem, který se přes manželku konstruktéra ohromného děla snažil získat plány této tehdy nejmodernější vražedné zbraně.

Na podzim roku 1975 jsem se na týden vypravil do Vídně, kde mi v archivu tamního arzenálu, dnes Vojenského muzea, připravili všechny písemné podklady, plány a zprávy, které opravdový plukovník Peták v letech 1915 až 1918 posílal o pohybech svého děla z fronty generálnímu štábu rakouské armády. Dělo, jakož i jeho obsluha, kolem sedmdesáti mužů, nebylo na alpské frontě zařazeno do žádného dělostřeleckého útvaru, ale podléhalo přímo generálnímu štábu v Bolzanu, který o jeho nasazení rozhodoval. Ze zpráv plukovníka Petáka, cituje — počítal-li jsem správně — i třicetišestisvazková publikace Österreich-Ungarn im Krieg 1914–1918 (Rakousko-Uhersko ve válce 1914–1918), jejíž poslední svazek vyšel ve Vídni někdy počátkem třicátých let dvacátého století.

Na základě Petákových zpráv z bojiště jsem si snadno vymyslel další příběhy, ne příliš vzdálené skutečným událostem na alpské frontě v letech 1915 až 1918. Navíc jsem si z nich opsal jména palebných stanovišť toho velkého děla a zakreslil jsem si do turistické mapy Dolomit také všechny průsmyky a hory — uvádím jen Col di Lana, Monte Piano, Passo Pordoi, Passo del Falzarego, Canazei, Marmolada — kam tu nestvůru museli dělostřelci vyvážet rozloženou i na hory přes dva tisíce metrů vysoké.

Na konci zimy, počátkem dubna roku 1976, jsem se vypravil na tři týdny do Dolomit a vyšlapal jsem na lyžích všechny průsmyky, horská sedla a hory, palebná stanoviště dědova děla. Spojil jsem příjemné s užitečným — překrásné lyžařské jarní túry v Dolomitech s obhlížením míst, kde děda Antonín v letech 1915 až 1918 prohrál válku.

Na vrcholku Col di Lana, nad kráterem, v němž po výbuchu třaskavin, které Italové uložili do štol pod horou, zahynula, jak jsem už řekl, v roce 1916 půlka regimentu rakouských elitních „feldjägrů“, jsem na ledovci ozářeném dubnovým sluncem chytl úpal, takže mi dole v Canazei, v hotelu Marmolada, v němž byla v roce 1916 umístěna polní nemocnice, staříčká sestřička, která prý na konci světové války coby patnáctiletá holka ošetřovala v lazaretu raněné, tři dny obkládala obličej v čerstvé syrovátce namočenými šátky. Trpěl jsem jako pes...

Ze zpráv velitele děla Petáka vyplývá další, tentokrát absurdní fakt: za necelé čtyři roky na italské frontě změnilo dělo v Alpách celkem dvanáctkrát své palebné postavení, ale za tu dobu si až do konce války ani jednou nevystřelilo. Kdykoliv převážně čeští dělostřelci vytáhli kanón na vysokou horu, do průsmyku nebo na horské sedlo, tak museli s dělem buď rychle dolů, protože Italové na kopec zaútočili, nebo se museli s dělem po úspěšné rakouské ofenzivě hnout o deset nebo dvacet kilometrů dopředu...

Počátkem listopadu 1918, po kapitulaci a rozpadu Rakouska-Uherska, se obrst — plukovník Peták, můj „literární“ děda Antonín, projevil jako rozvážný důstojník: obratnými manévry se s celou svou jednotkou v počtu sedmdesát mužů vyhnul italskému zajetí, třetího listopadu 1918 předal své na třech transportérech rozložené dělo a dvě nákladní auta ve vídeňském arzenálu do správy a opatrování rakouského státu, zbavil své podřízené přísahy, propustil je do civilu, svlékl uniformu rakouského plukovníka, vrátil se domů do Prahy a nabídku československého státu, který jej chtěl v hodnosti plukovníka převzít do generálního štábu, odmítl se slovy, že voják přísahá jen jednou, že jako bývalý rakousko-uherský důstojník akceptuje výsledek světové války a jako občan-civilista, Čech a vlastenec hodlá respektovat zákony nového československého státu.

Ve dvoře vídeňského arzenálu, dnes vojenského muzea, stály, vyprávěl mi ve vídeňském arzenálu průvodce, kapitán v. v., od třetího listopadu 1918 do října roku 1941 dvě stejná děla: číslo jedna, které plukovník Peták zachránil před Italy a z něhož si na frontě v Dolomitech nikdy nevystřelil, a číslo dvě, přesná kopie „jedničky“.

O dalších osudech těch děl, v první světové válce technických unikátů, jsem se na podzim roku 1975 od průvodce vojenským muzeem ve Vídni dozvěděl následující: od podzimu 1941, když Hitlerova vojska obléhala Sevastopol, převezli nacisté obě děla na Krym. A když děla před sevastopolskou pevností postavili do palebných pozic, tak pro ně neměli granáty, protože vlak se speciálními, v Plzni podle rakouských plánů z roku 1914 vyrobenými granáty ráže čtyřicet osm centimetrů vyhodili kdesi na Ukrajině sovětští partyzáni do povětří.

Nacisté dobyli Sevastopol i bez pomoci dvou rakouských, v plzeňské Škodovce vyrobených děl, z nichž si nikdo nikdy na frontách dvou světových válek nevystřelil...

A když na jaře 1944 museli nacisté kvapem Sevastopol opustit, nechali na západním okraji bývalé pevnosti, v roce 1944 však už jen ruiny, obě děla stát.

Od roku 1946, když Rusové zřídili v Sevastopolu vojenský hřbitov a památník obráncům pevnosti, tvrdil průvodce, v první světové válce rakousko-uherský jednorochní dobrovolník, později nadporučík, ve druhé světové válce kapitán wehrmachtu, a postavili vlevo a vpravo u vchodu na krchov obě děla s hlavními vztyčenými k nebi, vedle nich v bronzu vyvedeného rudoarmějce a ženu-hrdinku.

„Mistrovské dílo bémáckého dělostřelce, plukovníka rakousko-uherské armády Petáka a šikovných bémáckých zbrojařů,“ zvedl průvodce hlas, „zdobí teď vstupní bránu k hrobům třiceti tisíců sovětských vojáků padlých v bojích na Krymu!“

S románem o dědovi a dělu — mluvím o německé verzi — jsem měl od počátku velké potíže, i když jsem si myslil, že jsem shromáždil všechna potřebná fakta, na jejichž základě bych mohl rozvíjet a fabulovat svou verzi příběhů dědy Antonína a jeho děla. Už na třetí stránce rukopisu se ve mně proti té knize, kterou jsem hodlal napsat nejprve německy, cosi vzpříčilo, cosi se mi znelíbilo. Měsíc jsem s těmito pocity zápasil — a podlehl jsem jim a Dědu a dělo jsem uložil do spodní přihrádky psacího stolu.

Vrátil jsem se k němu až po třech letech v roce 1979.

Časový odstup knize — myslím si — jen prospěl.

Pro první německé vydání románu *Der Großvater und die Kanone*, prvního románu, který jsem napsal německy, jsem na konci knihy drobným písmem napsal upozornění, že příběh dědy a děla vyjde česky v exilovém nakladatelství *Sixty-Eight Publishers* v Torontu, tedy u Josefa Škvoreckého. Měl jsem s Josefem Škvoreckým české vydání *Dědy a děla* ujednáno, ale nedokázal jsem, což mě tehdy deprimovalo, vlastní německý text převyprávět do češtiny, která by mě

uspokojila. Kdykoliv jsem začal Dědu a dělo psát česky, přesněji řečeno přepisovat a převypravovat do češtiny, tak jsem měl vždy pocit, že se ve mně cosi bouří a přičí. Třikrát jsem se o českou verzi dědova příběhu s dělem pokusil, a vždy mi v češtině vycházela jiná kniha, jazykově s odlišnými vazbami na popisované — byť i — románové skutečnosti. Původní německy napsané kapitoly a příhody se mi, připadalo mi, v češtině jako by sesypaly, zevšedněly — a nakonec mě překládání přestalo bavit.

A dnes, téměř třicet let po prvním vydání Dědy a děla, jsem příběh děla a dědy Antonína přepsal, tedy česky převyprávěl a doplnil novými, vyfabulovanými motivy, které se v původní německé verzi nevyskytují. Českou verzi mi původní německý text románu *Der Großvater und die Kanone* připomíná jen obsahem jednotlivých příhod. Mám tedy teď dva literární dědečky, jednoho německého a druhého českého, ale pořád jen jedno dělo, zázrak tehdejší vojenské techniky, vyrobený na začátku první světové války v plzeňské Škodovce „zlatými českými ručičkami“ pro — jak se tehdy říkalo — císaře pána a jeho rodinu...

I*

Jako každý den, přesně na minutu při východu slunce, stál děda, plukovník rakousko-uherské armády v. v., před svým včelínem; táhla z něj vůně medu, včelího vosku, střelného prachu a tabáku. Mohl bych i tvrdit, že z lesů nad Kuželkem padal na dědova nahrbená záda a na jeho holou hlavu závan chladu, dech smrti.

Za slunečného počasí kroužily nad dědovou holou hlavou včely. Tu a tam jedna z nich, zřejmě zlákaná potem vystupujícím dědovi v ranním slunci na lysině, přistála na jeho hlavě. Děda v takovém okamžiku znehybněl a pohnul rty: „Estli mňa bodneš, pojdeš! Tak teho radši nech!“

Před včelínem pěstoval děda tabák. Před rozkvětem zaléval jemné rostlinky krátce po východu slunce vodou zředěnou močůvkou, když odkvetly, tak vlastní močí, přičemž nahlas klel, že „hrnec čaja z březového listí, kerý sem v noci vychlastal, je mi prd platný, když i po něm chčiju krev“.

Když byla obloha nad horním koncem obce Hošťálková u Vsetína zatažena, když pršelo nebo sněžilo, vyčetl si děda přesnou minutu východu slunce z kalendáře Milotického hospodáře, jediného časopisu, který odebíral a četl, protože ostatní tiskoviny — odplivl si — „haňba pluť, enem lžú!“ Za špatného počasí na konci noci však měl děda, pedant pokud jde o míry a hlavně o přesný čas, problémy s hodinami. Na jeho nepřesné, hlučné pendlovky, prý švarcvaldky, nebylo spolehnutí, protože se často za čtyřiaadvacet hodin zpozdily nebo předešly i o deset minut. A než si je děda podle rádiového signálu z rozhlasové stanice Moravská Ostrava mohl srovnat, tak si přesnou dobu východu slunce sice z kalendáře v Milotickém hospodáři přečetl, ale při zatažené obloze, za deště nebo za sněžení nedokázal před včelínem na minutu přesně určit východ slunce, což jej na celý nadcházející den rozladilo, takže s ním nebyla řeč, a když, tak jen o tom, jak mu na podzim roku 1922 ve vsetínském Besedním domě nešla karta a jak jedné krátké letní noci v hazardní

hře „moje teta, tvoje teta“ prohrál les, louky a pole, ale že přemohl hráčskou vášeň a nevsadil do poslední, již za svítání zahájené hry i svůj bílý dům, zahradu, včelín a záhon tabáku. Do této noci byl děda majetným člověkem, neodkázaným na malou rentu, kterou od československého státu pobíral, ale nevěděl vlastně za co. Po ztrátě majetku se děda věnoval včelám, rozšířil chov asi na padesát úlů, prodával med a přivydělával si pomocí optických přístrojů, které přivezl z vojny domů a upravil pro civilní potřeby, coby soudem uznáný zeměměřič.

Babička, odpověděl mi děda, když jsem se na ni nesčetněkrát ptal, nežije. O tom, kdy zemřela, kde a proč, děda nechtěl mluvit, místo odpovědi jen pokrčil rameny a povzdechl: „Ja, ogare, takový je život. Člověk mosí umět zapomínat.“

Až v roce 1957, to mi bylo už dvacet sedm, jsem se dozvěděl, že babička žije, od roku 1915 provdaná za majora Caetaniho de Sermonete v toskánském městečku Castagneto Carducci, Piazza Erbe číslo pět. Na podzim roku 1957 nám, tedy mému otci Bohumilovi, napsala babička dopis. Když si otec Bohumil dopis přečetl, zbledl, odložil list na stůl, přikryl ho pravou dlaní a řekl: „O tom dopise se děda nesmí nic dozvědět, to by byla jeho smrt.“

Děda žil, přežil první republiku, protektorát, pro něj vždy jen protentokrát, takzvaný Vítězný únor roku 1948 i první desetiletí násilného pochodu k socialismu, vstříc komunismu. Všechny události vnímal však jen jako ozvěny čehosi, co už dávno zapadlo za obzor jeho paměti a zájmů. Jen když se rozpovídal o svém dělu a o vojně v Alpách a když se v den narozenin císaře pána, Františka Josefa I., každého osmnáctého srpna oblékl do moly prožrané uniformy rakousko-uherského plukovníka, ověncil se všemi řády, tak jako by ožil a rozpovídal se o dávno zašlých časech, jen babičku z nich vynechal. Když jsem se o narozeninách císaře pána hovorného dědy zeptal na babičku, naježil se a odpověděl

mi drsným hlasem: „Dne patnáctého května devatenáct set patnáct pro mě zemřela. A basta!“

Na ručně kolorovanou fotku, kterou babička přiložila k dopisu, nezapomenu: stará dáma, pořád ještě fešná a zřejmě s pevným, napolo odhaleným poprsím, se na mě usmívá a vedle ní stojí, jako by ztuhl, elegantní fousáč v medailemi a řády ověšené uniformě majora italského alpinisty, vlasy stříbrné, knír a obočí obarvené načerno. Nad babiččiným levým ramenem kvetl kaktus a v pozadí oleandr.

Od podzimu roku 1957 jsem stál, pokud jde o babičku, před záhadou: prý v roce 1915 zemřelá babička povstala ve vysokém věku z říše domnělých mrtvých k novému životu, usmívala se na mě z ručně vybarvené fotky a připadalo mi, že je s oficírem, s elegantem tvářícím se zarputile, docela spokojená a šťastná, o čemž mě přesvědčovala její levá paže, objímající poněkud tučný pas majora italských bersaglierů.¹

Počkal jsem rok na další, sto dvacáté osmé výročí narození císaře pána Františka Josefa I. a odvážil jsem se do uniformy plukovníka rakousko-uherské armády navlečeného dědy ve chvíli, kdy se rozpovídal o zašlých časech, zeptat: „Když babička v květnu devatenáct set patnáct zemřela, jak je možné, že žije, zřejmě šťastně provdaná za italského oficíra?“

Děda třikrát přeslechl moji otázku, a teprve když jsem mu ji zakřičel do pravého ucha, na obě uši byl děda příležitostně, zvláště když se mu to hodilo, nedoslýchavý, tak se nadurdil a odpověděl, že byla špionkou a zrádkyní, a kdyby se sama nesprovodila ve Vltavě ze světa, že by ji, nevěrnici, vlastnoručně zastřelil.

Do roku 1957 jsem se tedy musel spokojit s faktem, že nemám ani jednu babičku, protože rodiče mé maminky Marie přišli o život v roce 1928, když pod vrcholem Marmolady v Dolomitech spadli do ledovcové propasti. Proč z vesnice Alby lezli na popukavý ledovec pod vrcholem Marmolady,

mi není známo. Maminka Marie mi o tragické a zbytečné smrti svých rodičů řekla jen to, že dostala vyrozumění italského Červeného kříže a obce Alby o tom, že její rodiče jsou od šestadvacátého července, kdy brzy zrána vyrazili na ledovcovou túru, nezvěstní a že je skupina alpinistů před polednem zahlédla pod posledním skalním výběžkem Marmolady, necelé dva kilometry nad dolním koncem ledovce. Kromě toho maminka obdržela i přípis komandatury horské záchranné služby z Cortiny d'Ampezzo s rozpisem výdajů za vyzvednutí dvou mrtvol z ledovcové propasti. Šéf italské horské záchranné služby mamince sdělil, že vyhledání a vyzvednutí dvou mrtvol z ledovcové propasti by stálo, odhadem a bez případných komplikací, přepočteno na dolary, deset tisíc, splatných na konto záchranné horské služby u Cassa di Risparmio di Bolzano, a to před výstupem deseti mužů na ledovec. Dále komandatura záchranné služby v Cortině d'Ampezzo upozorňuje na dvě možná rizika, se kterými se při podobných akcích musí počítat: za prvé, že i zkušení záchranáři mrtvoly v ledovcové škvíře mnohdy nenajdou, a za druhé, že i když dva na kost zmrzlé a povětšinou pádem do ledové propasti znetvořené nešťastníky najdou, tak nemohou mamince zaručit, že našli její rodiče, protože v letní sezoně, tedy od července do počátku září, leze na ledovec a hyne pádem do ledových propastí nespočet nezkušených turistů. „Proto,“ cituji z přípisu Maria Roccatoniho, šéfa záchranné horské služby v okrsku Cortina d'Ampezzo ze dne 24. srpna 1928, „musíme trvat na placení předem, přičemž nemůžeme, jak jsem Vás už upozornil, zaručit úspěch akce.“

Maminka si prý po přečtení přípisu z Itálie zazoufala, protože deset tisíc dolarů, tehdy jmění, neměla, a odpověděla do Cortiny d'Ampezzo, že je jí moc líto a trhá jí to srdce, když panu Roccatonimu musí sdělit, že na vyzvednutí mrtvých těl svých rodičů z ledovcové propasti netrvá.

Když jsem čtyřicet sedm let po smrti babičky Olgy a dědečka Josefa odbočil z poutní cesty do Říma a vydal jsem se z vesnice Alba nahoru na ledovec pod Marmoladou, tedy stejnou cestou jako rodiče mé maminky, zapadl jsem nad hranicí lesa do hustých mračen, pršelo jako z konve, ale měl jsem štěstí a našel suchý kout v chatě, spíš přístřešku horské služby. Tam jsem se na velkých informačních plakátech s barevnými fotkami dočetl, že ledovec pod Marmoladou se rychlostí čtyřiceti metrů za rok sune dolů a končí dvě stě metrů nad chatou, kde každý rok zjara a potom až do příchodu zimy vydá z ledového objetí někdy i zachovalé mrtvoly rakousko-uherských i italských horských myslivců, kteří v první světové válce zahynuli ve svých „šteluncích“ nebo v urputných masakrech na bodáky nahore až ve výšce tří tisíc metrů. Příští den, počasí mi přálo, jsem se znovu vydal nahoru na úpatí ledovce. Vypočítal jsem si, že jestliže se ledovec posune za rok o čtyřicet metrů do údolí, tak od roku 1928 urazil vzdálenost asi tisíc devět set metrů, což znamená, že spadl-li dědeček s babičkou v červenci dvacet osm do ledovcové propasti pod poslední stěnou vrcholu Marmolady, tak jsem dorazil pod ledovec právě v době, kdy by modrý ledovec měl nebo mohl mé tragicky zahynulé předky po čtyřiceti sedmi letech uvolnit z tisíciletého ledu nebo vyplavit v prudkém proudu nespočetných dravých, kalných potoků, které z ledovce prorazily na světlo Boží.

Celý den jsem obcházel úpatí ledovce a našel jen jedno napolo shnilé baganče, pomačkanou rakouskou feldflašku a kus stehenní kosti, což povzbudilo mou fantazii, a připustil jsem možnost, že dědeček i babička z maminičiny strany si na ledovci odchod ze života zinscenovali, že žili i poté, kdy ve své vlasti byli okresním soudem ve Frýdku-Místku někdy počátkem roku 1930 prohlášeni za mrtvé s následkem, že dědečkovi věřitelé, jimž po krachu své sodovkárny ve Slezské Ostravě na jaře roku 1927 dlužil něco kolem půl milionu

československých korun, což bylo tehdy velké jmění, dostali po soudní dražbě vyplaceno jen asi desetinu částky, kterou jim děda Josef zaživa „visel“.

O ženě dědečka Antonína, Marii-Anně Petákové, rozené Finkelsteinové, jsem do roku 1957 věděl jen to, že byla krásná a povoláním operní zpěvačkou. Jelikož jsem do té doby žádné podrobnosti o jejím skonu a konci nevěděl, vyfantazíroval jsem si její odchod ze života, a to hned ve třech verzích:

Babička, mladá a krásná, stojí v kostýmu Tosky na jevišti a vidí, jak v druhém dějství policajti zatýkají a odvádějí jejího milého, malíře Cavarodossiho, do šatlavy, jelikož odmítl prozradit skrýš svého z vězení uprchlého přítele Caesara Angolettiho. Tosca, tedy babička, zalamuje nad svou blond parukou ruce, nabírá dech k vysokému C, naráz však zbledne a padá, zasažena mrtvicí, na prkna jeviště.

Druhá verze jejího odchodu ze života se mi však zamlouvala lépe: babička hyne na operním jevišti stejným způsobem, jako tam v prvním dějství Wagnerovy opery Tannhäuser zahynula Venuše, tedy spoře do průhledného závoje navlečená slečna Jiřina Mrázková. Režie si totiž vymyslela, že spustí slečnu Mrázkovou coby Venuši do jejího panství, jeskyně ve Venušině hoře, na laně. V jeskyni se v okamžiku, kdy se slečna Mrázková v průhledné róbě Venuše počala vznášet nad tím doupětem germánských neřestí, rozpoutaly orgie: skoro nahé ženy se v šeru válely po téměř nahých svalnatcích, mezi nimi byl i Tannhäuser, z růžových skal vystupovala na jeviště růžová mlha. A v okamžiku, kdy se slečna Mrázková coby Venuše vznášela asi tři metry nad Tannhäuserovou hlavou a on, trápen výčitkami svědomí a obtížen hříšným smilstvem, sáhl do strun a počal opěvovat Venušinu krásu, ale zároveň ji prosit, aby ho propustila do světského života, se lano, na němž slečna Mrázková čili Venuše visela, utrhlo a skoro nahá krasotinka padla dolů Tannhäuserovi k nohám, narazila hlavou na prkna jeviště, levou patou udeřila svého

milovaného pěvce do obličeje tak prudce, že mu asi vyrazila přední zuby, a sama si zlomila vaz.

Na představení Tannhäusera jsem se coby čtrnáctiletý klacek vplížil zjara třetího roku Protektorátu Čechy a Morava na nedělní odpolední představení. O Wagnerově opeře a o jejím dějství jsem tehdy neměl ani pojem, jen jsem od kamarádů slyšel, že se tam v prvním dějství válejí na jevišti nahé ženské, což mě velmi lákalo. A když se slečna Mrázková čili Venuše zřítila z výšky tří metrů hlavou dolů na prkna jeviště a vyrazila přitom Tannhäuserovi levou patou přední zuby, takže krvácel z úst, tak jsem si myslel, že Venuše si musí už v prvním dějství zlomit vaz a vyrazit Tannhäuserovi přední zuby — mám dojem, že vyplivl dva. Ta scéna se mi tak líbila, že jsem začal tleskat... Dáma vlevo mě svým ostrým loktem šfouchla do žeber a pán vpravo mi vlepil pohlavěk a zařval do ticha, v němž se z orchestru ozval falešný tón klarinetu: „Krucináfagot, když se, klacku nevychovej, neumiš chovat, tak nelez na operu do Národního!“

Kdyby mi děda včas sdělil, jak babička, byť i jen zdánlivě, zemřela, tak bych si, když jsem se dozvěděl, že žije, nemusel vymýšlet další obraz jejího konce: představoval jsem si babičku jako pražskou Annu Kareninovou, ale moudřejší než Tolstého literární Ruska. Babička, česká obdoba Anny Kareninové, se v mé fantazii nevrhá na pražském hlavním nádraží pod kola vlaku, což české, byť i trpce svými milenci zklamané dívky ani paničky nedělají, ale v doprovodu nového romanticky naladěného italského elegána a milence v cylindru a v šedé peleríně vstupuje do vagonu první třídy rychlíku Praha — Vídeň — Benátky a odjíždí ze zasněženého města vstříc velkým dobrodružstvím v krajině slunce, vína, zpěvu a lásky.

Babiččino zmrtvýchvstání mě sice šokovalo, ale zároveň jsem byl rád, že jednu babičku, byť i se zpožděním, mám. Dědova odpověď na mou počtvrté kladenou otázku však

poničila dosud úrodnou půdu mé fantazie, s jejíž pomocí jsem si vymyslel tři varianty jejího odchodu ze života.

Po roce 1957 mě znepokojovalo několik tajemství, která by mi mohla být lhostejná, kdyby se netýkala mé oživlé babičky. Naléhavé otázky, které mě tehdy znepokojovaly, zněly: od podzimu roku 1957 jsem věděl, že babička žije, podruhé provdaná, tedy v bigamii, v Itálii, děda však trval na tom, že se v květnu 1915 sama připravila o život, a že kdyby neskončila ve Vltavě, tak by ji, nevěrnici a zrádkyni, s největší pravděpodobností zastřelil, a tím pádem by smyl hanbu, kterou ho, důstojníka rakousko-uherské armády, pošpinila. Nedokázal jsem z dědových kusých informací a vývodů odhadnout, zdali o babiččině bigamii, tedy že žije v Itálii s majorem a hrabětem Caetanem de Sermonte, do roku 1915 v Praze jejím impresáriem, zároveň i špionem, nic nevěděl, nebo o její nevěře, zradě a útěku věděl, ale nemohl a nechtěl si až do konce života přiznat, že ji, v jeho očích zlotřilou manželku, miloval. Otázku, na kterou mi děda nikdy neopověděl, lze stručně formulovat takto: proč musela babička zemřít, když nezemřela? Na tuto otázku se musím spokojit s několika neuspokojivými odpověďmi. Jak jsem řekl: děda mi na ni už neodpoví. Ač žil nezdravě, každý den ráno do sebe, jak říkával, „vrazil na vstávání“ dvě štamprle slivovice, odpoledne „na povzbuzení“ tři, vykouřil denně pět fajek vlastnoručně za včelínem vypěstovaného a nařezaného tabáku a dožil se devadesáti sedmi let. Kdyby ho na Vsetíně neporazil namol ožralý automobilista, tak by žil asi dodnes.

Snad jsem se už před více než půlstoletím měl smířit s tím, že tajemství babičky Marie-Anny zůstane pro mě navždy potopeno v kalném proudu času a že bych si měl s hlubokým povzdechem připomenout, že i její cesta životem byla všelijak, snad dokonce ne vždy po její vůli, pokřivená, na osudových křižovatkách vybavená falešnými ukazateli směrů

a vzdáleností, takže není divu, že babička coby dvacetiosmi-letá krasavice, provdaná za vojenského inženýra, muže bez sklonů k romantickému rozvášnění, žena chtivá urvat ze života vše, co urvat mohla, skončila v náručí italského špiona, krasavce s ohnivým pohledem a šlechtickým titulem, hraběte Caetaniho de Sermonte, který přišel do Prahy vybaven pověstí slavného impresária, leč s úkolem, uloženým hraběti de Sermonte generálním štábem italských vojsk v Římě, zmocnit se v Praze pomocí babičky-pěvkyně dědových tajných plánů na konstrukci tehdy nejmodernějšího děla. Takový nebo podobný pohled na babičku jsem však nemohl ani před padesáti lety akceptovat a to proto, že jsem byl už od útlého mládí zatížen představou, že české babičky, i když jsem žádnou neměl, jsou výkvětem všech ctností a laskavosti. A snad právě proto, že jsem žádnou babičku neměl a že moji rodiče se zřejmě shodli, že se bez babičky neobejdu, takže mi ji, vznešenou a dobrotivou, počali od chvíle, kdy jsem se poprvé postavil na nohy a zažvatlal první slova, předčítat z literatury, hlavně však z díla paní Boženy Němcové. Tímto mi už v mládí, když jsem šel do rozumu nesnesitelným způsobem, rodiče vtloukli do hlavy obraz skoro andělsky moudré, všemi vznešenými vlastnostmi vybavené staré báby. Nedivím se tedy, že když jsem cestou do školky a později do obecné školy potkal na ulici starší ženu, tak jsem si před ní odplivl a zamumlal pro sebe rčení, kterým se, jak mě poučil děda a přečetl mi v Milotickém hospodáři, zažehnávaly uřknuté nebo nadmuté krávy: Kuš kuš, propadni sa, čarodějnicu, do pekla, huš huš, už! A když jsem si jednou odplivl před sousedovic babičkou, pobožnou kartářkou, ušetřil mi otec Bohumil pohlavek, zvedl oči k nebi a řekl, co to z tebe roste!, maminka Marie mi uložila tři dny hausarest, ale dědeček se na mě mile usmál, podstrčil mi tabulku čekulády a řekl: „Šak to ta baba-čarodějnicu přežila! A pamatuj, že ta baba věří v Boha enem proto, že sa ho bojí!“

Tak ať se nikdo nediví, že jsem byl už v mládí rád a spokojen, že nemám živou babičku a že si ji mohu — aniž bych se podřídil kompromisu mezi žijící babičkou a idealizovaným, literaturou až za hranice pravděpodobnosti povzneseným obrazem babičky — vytvářet, měnit, vymýšlet a vyfabulovat podle potřeby ve svých představách a pomocí své vlastní fantazie. Na počátku puberty jsem byl rád, že jsem unikl dozoru, péči a charakter změkčujícímu výchovnému vlivu české babičky. Došlo mi, že česká literatura devatenáctého a z velké části také dvacátého století popisuje a vynáší babičky jako skoro svatou, neomylnou, absolutní morálku kázající instituci. Kdo by se ještě dnes odvážil třeba jen slovem kriticky zavadit o Boženu Němcovou a její babičku, sklidil by ze všech stran, z konzervativní, z marxisticko-leninské i z liberální strany, jakož i z řad intelektuálů, pokřik nevole a zloby. Nikdo se ještě neopovážil popsat v literárním díle aspoň jednu babičku jako všemi mastmi mazanou intrikánku, schopnou bez zábran rozbít, nebo dokonce terorizovat rodinu, jako bábu vychovávající vnuky pro životní role jako úhoř hladkých oportunistů, jako starou ženskou posedlou vědomím, že ví všechno lépe, a tudíž má právo žvanit mladé generaci do života, dávat jí rady, o něž nestojí, a v masce pokrytce ženského rodu předstírat všeobsahující lásku.

Ó, české báby, babičky a stařenky, co jste z nás vychovaly!

Odmalička jste nás zahalovaly do bavlnky, jen aby nás neofoukl ani závan drsného větru, jenž nám do obličejů fouká život. Každou podlost, kterou jsme v útlém věku i v dospívání a potom v životě spáchali, jste nám, svým vnukům, odpouštěly, protože my, vaše potomstvo a vaše krev, jsme pro vás byli vždy v právu a vždy děti ze všech dětí ty nejchytřejší a nejhezčí a ty ostatní jen zlomyslní frackové, nevychovaní podláci. Už v kočárku jste nám líčily svět, jeho bídu i slávu ze své vyšinuté perspektivy a vtlokaly nám do hlaviček své

velké pravdy, na nichž mnozí z nás, když se v pozdějším životě pokoušeli podle nich žít, žalostně ztroskotali.

Šok, který mě roce 1957 zasáhl v okamžiku, kdy jsem zjistil, že mám z mrtvých k životu probuzenou babičku, mě tvrdě zasáhl: nevěděl jsem, co si s živou, četnými tajemstvími a záhadami opředenou babičkou, žijící zřejmě spokojeně, možná dokonce šťastně v divokém svazku se švihákem, hrabětem Caetanem de Sermonte, mám nebo mohu počít. Vše, co jsem si ve své fantazii o babičce Marii-Anně vyfabuloval, v duchu vykreslil, a vše, co mi dvacet sedm let uspokojivě nahrazovalo živou babičku, naráz, po střetu s realitou zbledlo, rozpadlo se na hromádku střepů. Skutečnost zase jednou přetrumfla fantazii. Pamatuji si, že se děda, když jsem se mu se svými svízelemi s oživlou babičkou svěřil, zamyslel, zašel za včelínem za keř hlohu a během močení pronesl následující úvahu, která mi utkvěla navždy v paměti: „Nevyzpytatelné jsou cesty životních dějů. Krucinál, zase močím krev, a to jsem v noci vypil hrnec odvaru z březového listí! Existují tajemství, řekl bych až hrůzně jednoduchá, avšak nevysvětlitelná. Zamysli se třeba nad slovem věčnost. Co je to? Kdy začala, kdy skončí? Nikdo neví. Anebo nekonečný vesmír... Tvoje babička byla pobožná, denně se modlila ke svému židovskému Jahvemu, pro jistotu i ke katolickému a evangelickému Pánu Bohu. Mám však podezření, že babička byla pobožná ze strachu, věděla, že zhřeší, že mě, oficíra zahleděného jen do své práce na děle, mužského bez romantického rozletu, dříve nebo později zradí a opustí. Tak si už předem svou pobožností hodlala zasichrovat odpuštění. A kdyby ses mě zeptal, jestli jí Pán Bůh odpustil, tak bych ti odpověděl, že ne. Před Pánem Bohem bych jí musel odpustit já, a to nedokážu! A nechci!“

Dva roky jsem hledal babiččiny stopy, cosi konkrétního z jejího života před domnělou smrtí ve Vltavě pod Karlovým mostem. Výsledky mého pátrání byly skromné: v archivu Národního divadla jsem se dočetl, že Marie-Anna Petáková byla

do 18. května 1915 na výplatní listině shora uvedené operní scény a že 19. května 1915 ji v účtárně ze stavu zaměstnanců vyškrtli. V Prager Tagblattu² v sobotu dne 20. května 1915 jsem se v krátké noticce dočetl: „Ve čtvrtek dne 18. května tohoto roku byla z Vltavy nad Karlovým mostem vylovena mrtvola mladé ženy, kterou major Anton Peták identifikoval jako svou tři dny pohřešovanou manželku, zpěvačku Marii-Annou Petákovou.“

O dva dny později, v pondělí dne 21. května 1915, otiskl Prager Tagblatt nenápadné úmrtní oznámení, v němž velitelství pražské posádky rakousko-uherské armády oznámilo, že dne 19. května 1915 zahynul při výkonu služby major Anton Peták.

Když jsem svému otci Bohumilovi opisy zpráv z Prager Tagblattu přečetl, zamyslel se a prohlásil, že některé záležitosti a události jsou tak tajemně temné, že je lépe je z temnot, kde jsou v hlubokém spánku uloženy, nebudit a nevytahovat na světlo Boží. Otec Bohumil si povzdechl a dodal: „Zapomeň ty zprávy z Tagblattu! A neptej se na ně dědy. Buď ti je sám vysvětlí, nebo si je vezme do hrobu.“

O několik let později stál děda několik minut před východem slunce u včelína; jako vždy z něj táhla vůně medu, včelího vosku, střelného prachu a tabáku. Tři kroky za jeho zády jsem se postavil do pozoru a hlásil, že snídaně je na stole a že maminka prosí... Děda zavelel: „Pohov!“ a prohlásil, že snídaně snad tři až pět minut počká. Otočil jsem se na podpatku a v tom okamžiku děda zavelel: „Počkej!“ a s vycházejícím sluncem na levém rameni řekl: „Až umřu, tak budeš první, kdo vstoupí do mého pokoje. Pod levou nohou psacího stolu najdeš klíč k pravé přihrádce a v ní můj deník. Až si ho přečteš, tak se ti ledacos z mé minulosti rozjasní. Jestli ti to rozjasnění k něčemu bude, o tom sice pochybuji, ale přeji si, aby sis mé zápisky přečetl.“